

ספר שערי דורא

הנקרא איסור והיתר

עם הגהות שערי דורא

חיברו רבינו יצחק זי"ע מדורא

תלמיד מהר"ם מרוטנבורג זי"ע

החסרונות במהדורה זו: א. חסרים פירושים של רבותינו האחרונים ב. חסרים הלכות נדה וניקור	התועלות במהדורה זו: א. בנוי כעין "שיטה מקובצת" של דברי ראשונים על הנושאים של איסור והיתר. ב. הג"ה קטנה צמודה לדברי מהר"א ג. נבחרו גירסאות שהיו בידי הרמ"א וב"י והש"ך ד. הגהות מדפוס קושטנדינה מסומנים באופן ברור ה. דיבורי המתחיל ארוכים יותר ו. הערות חשובות לתועלת הלומדים ז. פירוש הרש"ל מופיע בנפרד כעין הוצאות תלמידיו.
--	--

מוגה מחדש על פי דפוס בז"ל שנט
(שהוציא לאור אחד מתלמידי הרש"ל זצ"ל)
ועל פי עוד 6 דפוסים של שערי דורא

ע"י מיכאל אונגר
רמת צבי 829/17
זכרון יעקב 30900
04-6390641
057-3100981

טבלת סימונים

הגהות שערי דורא	(א) (ב) (ג)
ציון מקורות	[סי' רנ"ח]
שינוי גירסאות	{מקצת ספרים:}
הג"ה דפוס קושטנדינה שי"ג	הג"ה דפוס ק.
סיכומי דין המיוחסים לבעל מבוא שערים	ונהגו
סימנים לומר שהג"ה הבאה תפרש את ההג"ה הנוכחית	§ §
הערות שוליים כלליות	א ב ג

תרנגולים שנמלגו בכלי שני ונמצא אחת מהן נבילה. נזהרין שלא להחזיר התרנגולת למי מליגה אחר שהוציאה לחוץ:

סימן ל"ג [שער י']

דיני כלי ראשון וכלי שני ועירוי

קיימא לן (א) אם מלגו תרנגולין יחד (ב) בכלי שני ונמצא שם אחד מהן נבילה (ג) שהכשירות מותרות משום דכלי שני אינו מבשל (ד) כדתנן [שבת מב.] האילפס והקדירה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין אבל נותן הוא לתוך הקערה ועוד דאי כלי שני מבשל אפילו אם כשרים נמלגו לבדן ליתסרו דנתבשלו בדמן אלא ודאי לא מבשל ולא יהיב בהו טעמא שאין קבלת טעם אלא על ידי בישול ולא חיישינן דילמא פולטת הנבילה שמנונית ודם ובלעו הכשרים דאם כן אפילו כי נמלגו הכשרים לבדן ליחוש ואפילו כשרה אחת לבדה ליחוש דילמא פליט והדר בלע אלא ודאי לא פליט וכיון דלא פליט אם כן אפילו הכלי שמלגו בתוכה כשר (ה) ואף על פי כן נהגו העולם דלא מדיחין קערות באותן המים שמלגו בהן תרנגולת מפני הדם והשמנונית אף על גב שרגילין לשטוף בית הצואר ובית השחיטה מן הדם אמנם אם לא שטפו והדיחו בית השחיטה ולא הדביקו בית הצואר שלא יכנסו המים לתוך העוף בדיעבד שרי דכלי שני אינו מבשל:

≈ ≈ ≈ ≈ ≈

הגהות סי' ל"ג

זמירדכי פרק כירה [סי' ש"ז] כתב דאם מלגו תרנגולת כשירה וטריפה יחד אסור ואינו חושש על מה שכתב הר"י [מדורא] הכא [וז"ל:] ועוד דאי כלי שני מבשל אפילו אם כשרים נמלגו לבדן ליתסרו דנתבשלו בדמן אלא ודאי לא מבשל ולא יהיב בהו טעמא שאין קבלת טעם אלא על ידי בישול ולא חיישינן דילמא פולטת הנבילה שמנונית ודם ובלעו הכשרים דאם כן אפילו כי נמלגו הכשרים לבדן ליחוש ואפילו כשרה אחת לבדה ליחוש דילמא פליט והדר בלע [עכ"ל שער דורא כאן] כי ס"ל דטעם ודם של אותה תרנגולת עכמה אוסרת יותר מטעם של אחר וכן אנו נוהגין¹ ולפי' מירדכי קשה לי א"כ אם הודחו קערות חולצות עם של בשר ליתסרו כמו שכתב זמירדכי פרק בתרא דעבודה זרה [סי' תתנ"ח] בשר ר"י דס"ל כמו השערים לכשרים מותרים ועיי"ש עכ"ל:

(א) אם מלגו תרנגולין יחד בכלי שני ונמצא שם אחד מהן נבילה וכו'. מעשה בא לפני רבי שעיירו מים רותחים על תרנגולת ונתערבה באחרות והורה לעירוי אינו מבשל אלא כדי קליפה וכיון שאין בה איסור אלא

¹ נראה לי ברור דקאי על מה שפתח בשם המירדכי לאסור אם נמלגו יחד.

הקליפה והאיסור בפני עצמו אין דרכו למנות ולא ראוי להתכבד לאורחים קולפין אחד מהן וזורקין והשאר מותר דחיישין שם יאכל אחד כולן אבל לשני בני אדם מותרות עכ"ל תשובת מיימוני השייכת להלכות מאכלות אסורות סי' י"א² [עייין שם]:

תרנגולת שנמלגה בקערה חולבת³ אפילו היא בת יומא הכלי ותרגולת מותרין דכלי שני אינו מבשל ודוקא כשעירו המים תחלה אבל אם עירה המים על התרגולת אסורה אם הנוכה למעלה אבל אם ראשי הנוכה למטה מגינים כדי קליפה [הגהות מרדכי פרק גיד הנשה סי' תשמ"ה]:

ונהגו העולם ליזהר שלא להחזיר תרגולות למי מליגה לאחר שהולאה לחוץ כי שם כל שני מבשל קצת ואוסר כדי קליפה (ובשעה) [ובפעם]⁴ ראשונה אין קפידא משום שהיו זה נוטות עדיין כשהחזירה כבר נפלו קצת מן הנוטות אמנם בדיעבד החזירן למי מליגה מותר כן מלאתי בהגהות מרדכי פרק גה"נ [שם]:

(ב) בכלי שני. מהרי"ח פסק דכלי שני מצליע בכלי חרס לפיכך יראה דיך לדקדק כשמדיחין קערות יחד ולפעמים נמאלת אחת של חלב תוך אחרות של בשר או איפכא ואיזה שהיא מלוכלכת בשיורי מאכל אוסרת האחרות אפילו בכלי שני שהיד סולדת זו אבל אם הם נקיות כולן אין לחוש⁵ דנהי נמי דכלי שני מצליע בכלי חרס מ"מ אינו מפליט ממנו וקל להבין וכמדומה לי שלא ראיתי מורי הוראה מדקדקין בכך ובמרדכי כתב בשם ראבי"ה לא קיימא לן הכי אלא כדכתב סמ"ג בשם ר"י הלכה למעשה דאינו מבשל אלא בכלי ראשון ולא בכלי שני הכי נהוג כי סברתו נכוחות למבין ובסמ"ג כתב דלכתחילה אין למלוג התרגולת אלא בכלי שני⁶ ולא ראיתי בגבולינו נוהגין כך למלוג תרגולת אפילו בכלי שני ואפשר לא משום חשך איסור נמנעין דאין איסור בדבר בכשרות כולן לכולי עלמא מהרא"י ז"ל:

²עייין דרכי משה יו"ד סי' ק"א אות א*.

³הג"ה זו והבאה אחריה הובאו בב"י סוף סי' ס"ח - כן העיר שער ביינה.

⁴גירסת ב"י: ובפעם, גירסת דרכי משה אות ט': ושבעה.

°>דנהי נמי דכלי שני מבליע בכלי חרס כו'. כתב הר"ר יונה בשער ל"ד סי' כ"ג דאין חילוק לעניין כלי בין בקערות של עץ ומתכת וכלי חרס וקדרות ולא ק"ל דכלי חרס בולע אף בכלי שני:<

°°>ולא ראיתי בגבולינו נוהגין כך למלוג תרנגולת כו'. כתב מהרי"ל בהלכות איסור והיתר דיני מליגה שלא הנהיג שום מליגה בכל תפואות ריינוס לא בעופות ולא בראשנים ולא ברגלים אפילו בכלי שני כו' והר"ר יונה כתב בשער י"ז סי' ט' וסי' י' דמולגין בכלי שני רגלים וראשי בהמות שעורן קשה אבל עופות אין רגלין למולגן בחמין בכל מדינות אשכנ"ז ולוע"ז אפילו בכלי שני כו' ועיין בתרומת הדשן סי' קס"ח:<

כתב בספר התרומה דערוי ככלי ראשון ומבשל כדי קליפה וא"כ כשמולגין את התרנגולת אין מערין עליה מים הרותחין מכלי ראשון אלא יערו תחלה המים רותחין ימים בכלי ריקן שהוא כלי שני ואח"כ ישימו שם התרנגולת באותן מים שבכלי שני ואם שגג ונתן תחלה תרנגולת בכלי ריקן ואח"כ עירה עליה המים רותחין אינו אסור אלא כדי קליפה כו' ואריך לקלוף העור ולא יותר ואמנם אפילו קליפה פעמים שאינו צריך אם ראש התרנגולת למעלה או גובה דא"כ הנוצה שוכבת והולכת למטה והיא מזדלת בין המים לבשר ומגינה בין המים רותחין יותר מכדי קליפה ומותר אבל אם גב התרנגולת למעלה או הרגלים שעתה ראשי הנוצה הולכים כלפי מעלה אם כן כששופך עליה המים רותחין אין נכנסין המים בתוך הנוצה סמוך לבשר ואסור ואריך קליפה [ספר התרומה הלכות שבת סי' רל"ד]:

הכי איתא בפרק כירה שמע מינה כלי שני אינו מבשל מקשים התוספות [שבת מ: ד"ה ושמע מינה] וז"ל מאי שנא כלי שני מכלי ראשון אי היד סולדת אפילו כלי שני נמי מבשל ואי אין יד סולדת בו אפילו כלי ראשון נמי לא מבשל וי"ל לומר דכלי ראשון לפי שעומד אצל האור דופנותיה חמין מאוד ומחזיק חומו זמן ארוך ולכך נתנו שיעור לכל זמן שהיד סולדת בו אסור אבל כלי שני אף על גב דהיד סולדת בו מותר שאין דופנותיו חמין כל כך והולך ומתקרר עד כאן תוספות פרק כירה:

וז"ל הרא"ש [שבת פרק ג' סי' י"א] היכי דמי יד סולדת זו אמר רחצה כל שפריסו של קטן נכזית ממנו:

(ג) שהפסידות מותרות משום דכלי שני אינו מבטל וכו'. ובמרדכי כתב בשם ראבי"ה לאסור ונראה לי דלא קיי"ל הכי אלא כמו שכתב בסמ"ג בשם ר"י הלכה למעשה ומסקנת התוספות דאינו אסור אלא בכלי ראשון ולא בכלי שני והכי נהוג כי סברותיהן נכוחים למצין מהרא"י ז"ל:

(ד) כדתנן [שבת מב.] האילפס והקדירה שהעבירן מרותחין לא יתן לתוכן תבלין וכו'. בפרק כירה תנן ר' יודא אומר לכל כלי ראשון הוא נותן חוץ מדבר שיש בו חומץ וליר שהן חריפין ומבטלין את התבלין ופירש רש"י ליר היינו הנוטף מן הדגים שכובשין אותן במכבש:

(ה) ואף על פי כן נהגו העולם דלא מדיחין קערות באותן המים שמלגו בהן תרנגולת וכו'. או במים אשר הוגעלו בהן שום דבר איסור אפילו היה במים ס' לבטל בו האיסור אבל ודאי להגעיל בו כלים ממין אחת מהני הביטול⁵ אבל לטהר בו דבר אחר לא ומיהו יש מתירין להגעיל אפילו שאר מינים ביורה אחת מאחר שהאיסור הראשון בטל מ"מ נכון שלא להדיח קערות במים שהוגעלו בו איסור וכן הגהיג ר' יצחק משפיר"א דנהי דכלי שני אינו מבטל מבטל בלע עכ"ל וכשמשאלין יורה מן הגוי אז איכא חשש שמא הגוי נשתמש בו חזיר א"כ האיד מגעילין בו ואין לומר דמבטלין האיסור בריבוי דהא אין מבטלין איסור לכתחלה ואומר ר"י דנוהגין להרתיח בהן מים ג' פעמים בזה אחר זה ודיו וא"ת האיד מגעילין בערב פסח הרבה כלים בזה אחר זה והא איכא איסור אפילו יש בהן ס' אומר ר"י דיש להרתיח כ"כ היטב שיהא מרתיח כל אותה שעה שמגעילין בו ולא יהיה היורה נח מרתיחתו ואז יכולין להגעיל בזה אחר זה כי כל זמן שלא נח מרתיחתו אינו בולע:

וז"ל הסמ"ג בהלכות חמץ סימן ע"ח אין לדקדק האיד מגעילין כלים והלא אין מבטלין איסור לכתחלה כדתנן במסכת תרומות סאה תרומה

⁵ עיין לקמן הג"ה ד"ה וז"ל האשר"י.

שנפלה כו' [סוף פרק ה']⁶ וי"ל דדווקא לאכול האיסור על ידי ביטול אין מבטלין אבל גבי כלים אין עושין שום דבר מן המים שנפלט בהן האיסור עכ"ל:

וז"ל האשר"י פרק כל שעה [רא"ש סי' ז'] יורה שמגעילין בו כריך הגעלה תחילה אם היא בת יומא וכל כלי שמגעילין כריך ס'יהא ס' במים כנגדו אם היא בת יומא אבל אם אינה בת יומא או אפילו אם הוא בן יומא ומגעיל קודם שיגיע איסור חמץ דהיינו ערב פסח קודם שעה חמישית אינו כריך ס' כנגדו ולא להגעיל היורה עכ"ל אשר"י וכן דעת ספר התרומה [סי' נ"ד] ולפי זה הא דכתב בהג"ה דשערי [לעיל אות ה'] אבל להגעיל בו כלים ממין אחת מהני הביטול ז"ל דאירי בכלים של איסור בני יומן מדאכטריך ביטול:

-קשה לי איך מגעילין בו כלים הרבה זה אחר זה מאחר שאין מדיחין קערות אפילו כשירות בלחות מים [שמולגין בהם] אפילו בכלי שני ולריך לחלק סמ"ק. מרדכי קצר האיד מגעילין כלים והא אין מבטלין איסור לכתחלה ומתרכין היינו דוקא לאוכלו אבל הכא המים נשפכים ועיין מרדכי הפרק גיד הגשה ובמיימוני בפ"ט ממאכלות אסורות ובא"ז באיסור והיתר עכ"ל:-

וכלי שנאסר ע"י כלי ראשון שהוא בלוע מעצר לעצר לא סגי ליה בעירוי שהרי העירוי אינו מפליט אלא כדי קליפה⁷ והני קערות שהן בלועות ע"י עירוי היה נראה כמו כן דסגי להו להגעילו בעירוי ואין הלכה כך אלא כריך להגעילו בכלי ראשון משום דלפעמים תוחזין הקערות בתוך כלי ראשון לתוך יורה רותחת מפסקי רבינו יהודה מפארי"ש:}

---

⁶תנן בסוף פרק ה' דתרומות סאה תרומה שנפלה לפחות ממאה ואחר כן נפלו שם חולין אם שוגג מותר ואם מזיד אסור עכ"ל וז"ל רע"ב שם: קנסוהו רבנן לפי שבטל איסור לכתחלה והוא הדין לכל איסורים שבתורה שבטלן במזיד שהן אסורים עכ"ל ועיין שם בסמ"ג שהביא את כל זה בשינוי לשון.

⁷תוקן ע"י שערי בינה.

⁸עייין עוד בהג"ה שערי דורא סי' י"ג אות א'.